

A Töttösi-erdő (HUDD20065) különleges természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

**Összeállította:
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság**

2016

A terv készítésében részt vettek:

Kenyeres Zoltán

Ács Lászlóné, Havasi Ildikó, Gáborik Ákos, Márkus András, Sztellik Endre
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai	4
1.1. Név	4
1.2. Azonosító kód	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.4.1. Közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek	4
1.4.2. Közösségi jelentőségű jelölő fajok.....	4
1.5. Érintett települések.....	4
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	5
1.7.1. Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre.....	5
1.7.2. Településrendezési eszközök	5
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6. Vízyűjtő gazdálkodási terv.....	6
2. Veszélyeztető tényezők	7
3.1 Természetvédelmi célkitűzés	11
3.2. Kezelési javaslatok.....	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése	13
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	26
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	27
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	27
3.2.5. A Töttösi-erdők KTT kezelési egységeinek térképe	28
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	29
3.3.1. Agrártámogatások	29
3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer.....	29
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer	30
3.3.2. Pályázati források.....	30
3.3.3. Egyéb.....	30
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	30
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	30
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	32
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	33
Térképek	34
Áttekintő térkép	34
A Töttösi-erdők KTT élőhelytérképe	35

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Töttösi-erdő különleges természetmegőrzési terület (KTT)

1.2. Azonosító kód

HUDD20065

1.3. Kiterjedés

1189,15 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek

Élőhelykód	Név	Reprezentativitás
91L0	Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	C
91M0	Pannon cseres-tölgyesek	C

1.4.2. Közösségi jelentőségű jelölő fajok

Név	Reprezentativitás
<i>Lucanus cervus</i> – nagy szarvasbogár	C

1.5. Érintett települések

Baranya megye: Borjád, Majs, Márok, Nagynyárad, Pócsa, Töttös.

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Az egyes települések Natura2000 általi területi érintettsége:

Település	közigazgatási terület [ha]	érintett terület [ha]	területi érintettség [%]
Borjád	1560	260.56	16.70
Majs	3206	118.50	3.70
Márok	1602	0.75	0.05
Nagynyárád	4130	81.80	1.98
Pócsa	808	1.14	0.14
Töttös	2298	726.40	31.61

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett Natura 2000 terület.

Országos jelentőségű védett természeti terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett országos jelentőségű védett természeti terület.

Ex lege védett területek:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett ex lege védett terület.

Helyi jelentőségű védett terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett helyi jelentőségű védett természeti terület.

Országos ökológiai hálózat övezete:

A tervezési terület teljes egészében az országos ökológiai hálózat magterületének része.

Nemzetközi jelentőségű területek:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett nemzetközi jelentőségű terület.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre

A tervezési terület védett természeti területtel nem fed át, ezért nem készült ilyen terv a területre vonatkozóan.

1.7.2. Településrendezési eszközök

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről.

Baranya Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 9/2005. (V. 12.) Kgy. rendelete Baranya megye területrendezési tervéről.

Településrendezési tervek

Borjád Község Önkormányzata képviselőtestületének 11/2006. (XII.19.) számú rendelete Borjád község helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervének jóváhagyásáról

Majs Község Önkormányzatának 1/2005.(II.2.) számú rendelete a helyi építési szabályzatról

Márok Község Önkormányzat Képviselő-testületének 17/2011 (XI.28.) számú rendelete a község Szabályozási Tervének jóváhagyásáról és Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról szóló 1/2005 (I.29.) számú önkormányzati rendelet módosításáról

Nagynyárad Község Önkormányzatának 4/2007. (III.27.) számú rendelete a helyi építési szabályzatról

Pócsa Község Önkormányzata Képviselőtestületének 8/2006 (XII.19.) számú önkormányzati rendelete Pócsa község helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervének jóváhagyásáról

Töttös Község Önkormányzata Képviselőtestületének 6/2011. (V.18.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról szóló 13/2005. (XII.19.) számú rendelet módosításáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési területe Dél-Baranyai tervezési körzet része, a körzeti erdőterv készítése folyamatban van, elfogadása után várhatóan 2019.01.01.-től lesz hatályos.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A vizsgált terület vadgazdálkodási beosztása szerint a Dél-Dunántúli vadgazdálkodási táj 02504910243 számú, Dél-Baranyai ártéri vadgazdálkodási tájegységébe tartozik.

A területen egy vadászatra jogosult (Bóly Zrt.; 7754 Bóly, Ady Endre utca 21.) gyakorolja a vadászati jogot 2037-februárig.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A területen halgazdálkodási vízterület nem található, halgazdálkodási terv nem vonatkozik rá.

1.7.6. Vízyűjtő gazdálkodási terv

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a 4 részvízyűjtő-gazdálkodási terv második felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el. A tervezési területre a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása körében, a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, a Duna részvízyűjtőn a 1-15 Alsó-Duna Jobb Part tervezési alegység terve vonatkozik. Közreadja a Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság, 2016. április.

2. Veszélyeztető tényezők

A területen jelenleg ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B02	Erdőgazdálkodás	H	100	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek, (91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)).Az erdőgazdálkodás a teljes tervezési területet érintő, intenzív gazdálkodási forma, amely jelentős átalakító hatással van az élőhelyekre azok struktúrájának és fajkészletének megváltoztatásán keresztül. Az erdőtelepítések során gyakran alkalmazott inváziós akác a környező területeket is veszélyezteti, valamint a felújítások során tapasztalható gyomosodás és az érzékeny fajok ezzel együtt járó kiszorulása is jelentős degradációt okoz.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	40	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek, (91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)). Az inváziós idegenhonos fajok közül elsősorban az erdőgazdálkodás során a területre került akác okoz problémát, a felújításokban ültetés nélkül is rendre megjelenik. Emellett komoly veszélyt jelent a gyors terjedésben lévő bálványfa. Az aljnövényzetben az aranyvessző jelenik meg, de nagy állományai nincsenek.
F03.01.01	túltartott vadállomány	H	100	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0

				Pannon cseres-tölgyesek, (91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)). A mezőgazdasági tájban található erdőtömbök a nagyvadak tipikus rejtőzködő helyei, így igen erőteljes a vadjelenlét és az okozott vadkár, mindegyik élőhelytípusban. A természetes erdődinamikára támaszkodó kezeléseket ellehetetleníti a túltartott vadállomány.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	30	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronion-Carpinio</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek, (91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)). A környező, kiterjedt és intenzíven kezelt mezőgazdasági területek felől jelentős mennyiségű vegyszer érkezik a területre
D01.01	burkolatlan utak	L	10	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek, (kisebb mértékben a 91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)). Az intenzív erdőgazdálkodás alatt álló területet behálózzák a feltáró utak és nyiladékok, melyek mentén könnyen törhetnek elő gyomok és inváziós fajok. A rendszeres közlekedés a Töttös-Márok úton jellemző, de ott sem intenzív. A nyiladékokra koncentrálódik a terület jelentős növényfajának, a rozsdás gyűszűvirágnak a populációja, legnépesebb számban épp a fent említett Töttös-Márok összekötő út mentén él.

D01.04	vasútvonal	L	2	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek. A Töttösi erdőtümbön halad át a Mohács-Villány vasútvonal, melynek mentén vegyszerezés jellemző és mezsgyéjében az inváziós fajok is gyakoribbak az általánosnál.
G05	egyéb emberi zavarás	L	1	91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>). Az élőhelytípussal érintett területrészen taposás nyomai láthatóak

Potenciális veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B02	Erdőgazdálkodás	M	100	Érintett faj: nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) A területen a holtfa mennyiségének további csökkenése a faj túlélési esélyeit rontaná.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	100	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek, kisebb mértékben a 91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), Érintett faj: vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) A tájban általánosan megfigyelhető talajvízszint süllyedés az élőhelyek szárazodásához vezet. Legfőképpen a gyertyános tölgyeseket érinti, azok termőhelyei cseres termőhelyekké alakulhatnak át ennek során.
D01.02	autópályák	L	10	Befolyásolt élőhelyek kódja: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 91M0 Pannon cseres-tölgyesek A tervezett M6-os autópálya Mohács-országhatár (Ilocska) közötti szakasza a tervezési területen az önálló erdőtömbök közötti mezőgazdasági területen halad keresztül. Megvalósulás esetén a leendő autópálya szakasz építése és üzemeltetése során az állományok elszigetelése és a inváziós fajok megjelenésének kockázata okoz problémát.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1 Természetvédelmi célkitűzés

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak.

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A terület természetvédelmében kiemelt fontosságú cél az erdőgazdálkodási gyakorlatban természetközeli módszerek meghonosítása és általánossá tétele, őshonos fajok egyedeiből megfelelő fekvő és álló holt fa mennyiség folyamatos biztosítása és az idős faegyedek kímélete. További kiemelt cél az inváziós fajok térfoglalásának visszaszorítása.

A természetvédelmi célok elérése érdekében fontos, hogy újabb vonalas létesítmények ne szabdalják a területet és a meglévő utak fejlesztése is kerülendő.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és a jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv.

A különböző jellegű javaslatok minden kezelési egységnél önállóan kerülnek meghatározásra, így ott kerülnek felsorolásra a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok, valamint a speciális, gazdálkodáshoz köthető javaslatok is.

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Általánosságban a következők kerültek meghatározásra, melyek megfelelő elemeit kiemeltük az egyes kezelési egységeknél is.

Területrendezés, építésügy

Új, állandó épület, vagy vonalas létesítmény csak a természetvédelmi szempontokkal összhangban építhető, a gazdálkodást segítő ideiglenes létesítmények csak a természetvédelmi kezelő véleményének figyelembe vételével helyezhetők el. A településrendezési tervek felülvizsgálatánál érvényesíteni kell a természetvédelmi szempontokat, amennyiben lehetőség van rá a Natura2000 területhez kapcsolódó puffer zónákat kell kijelölni, illetve a természeti területek lehatárolása is kiemelt fontosságú (vizes élőhelyek, vízfolyások, stb.). A területen található egyedi tájértékek beemelése a területrendezési tervekbe elengedhetetlen.

Közlekedés

Közlekedésre a meglévő utak használhatók, új utak kialakítása kerülendő, különösen indokolt esetben a természetvédelmi kezelő véleményének figyelembe vételével valósítható meg. Az előkészítés alatt álló M6-os autópálya élővilágra gyakorolt hatása miatt javasolt monitorozó rendszer kiépítése (a tervezett autópálya nyomvonal a HUDD20065 azonosítójú Töttösi-erdő Natura 2000 területet szeli ketté, elválasztva a Nagynyáradi-erdőt a Borjádi-, Töttösi-, Majsierdőtől.)

Turizmus

A területen a zöld turizmus lehetőségei adottak. Igény esetén a turizmus tanösvény vagy más hasonló, a zöldszturizmus körébe sorolható nyomvonal, kárt nem okozó létesítmény kialakításával megteremthető. Az ehhez szükséges infrastruktúra kialakításakor az illetékes természetvédelmi kezelő véleménye irányadó kell, hogy legyen.

Bányászat

A föld, talaj kitermelés tilos.

Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

A kezelési javaslatok kezelési egységenként, az ökológiai viszonyok, az élőhely jellege és működési jellegzetességei alapján kerültek megállapításra. A kezelési egységek lehatárolásakor az élőhelytípusokat vettük figyelembe, amely alapján határozza meg a jelenlegi tájhasználat formáit illetve a természetvédelmi szempontból megfelelő jövőbeni kezelési lehetőségeket, szükségsszerűségeket is.

A kezelési egységek kialakítása, illetve az érintett egységek kezelési elveinek meghatározásakor döntő fontosságú volt a terület jelölő értékeinek megléte és azok ökológiai igényei. A terület kezelésében legfontosabb a természetsszerű erdőállományok jó állapotának fenntartása, valamint a degradálódott állományok természeti állapotának javítása. Emellett igen fontos a gazdálkodásban is szerepet játszó, illetve a spontán terjedő invázós fajok visszaszorítása.

Vadgazdálkodás

A terület nagyvadas terület, ahol a szarvas a domináns faj, mellette nagy számban találunk vaddisznót is, míg az őz jelenléte csekély. A fácán és a mezei nyúl jelenléte elenyésző. A környező mezőgazdasági területekről – főleg az őszi-téli időszakban - extrém nagy mennyiségű (akár 1300 egyedszámú) szarvas húzódik az erdős területekre az élelem és a búvóhely miatt. A vadkár mérséklésére szükséges a vadállomány hatékony szabályozása, amely a tervekészítés idején egyértelműen a kilőtt állatok számának növelését takarja. Optimális vadállomány vadfajonkénti létszáma nem számszerűsíthető, de a terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse.

A terület természetességének megőrzése, a gyomosodás elkerülése érdekében fontos, hogy a természetközeli helyeken, azok szomszédságában új sózó, szóró, etetőhely ne kerüljön kialakításra, ezért az ilyen létesítmények kialakítása, elhelyezése előtt a terület természetvédelmi kezelőjével egyeztetni szükséges.

Egyeztetni szükséges a természetvédelmi kezelővel továbbá a lönyiladékok karbantartásával kapcsolatosan is, hogy a védett természeti értékek ne sérüljenek.

Fontos továbbá, hogy a takarmányozás során gyommentes etetőanyag kerüljön felhasználásra, elkerülve ezzel az adventív, idegenhonos növényfajok terjesztését és az élőhelyek degradálását.

Vízgazdálkodás

A terület alapvetően sík, talajvíz hatás alatt álló. A talajvíz szintjét feltehetőleg klimatikus (hulló csapadék), illetve a tágabb környezethez tartozó vízgazdálkodási okok befolyásolják.

Az erdők délkeleti blokkjában található két kisebb vízfolyás, ezek azonban gyér vízhozamú, vízgazdálkodási tevékenység által nem érintett kis patakok. További kezelésük kerülendő, főképp az erdőben futó kisebb ágé, melynek partján természetes ligeterdő állományok húzódnak.

A támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

„A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

Ugyanakkor fontos, hogy a már meglévő szabályozók újratervezésekor a Natura2000 fenntartási tervben foglaltak érvényesítésre kerüljenek, azokkal összhangban valósuljanak meg (erdő-, és vadgazdálkodási tervezés, új nyomvonalas létesítmények tervezése).

3.2.1. Élőhelyek kezelése

Kezelési egységek – KE

Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, azok degradáltsági állapota, a fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 7 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a mellékletek között mutatjuk be. A kezelési egységek lehatárolása a 2016-ban végzett élőhelyfelmérés alapján történt. A kezelési egységek határai nem mesterséges vonalakat vagy telekhatárokat követő egységek és nem szigorúan véve rögzítettek. A terület gyakorlatilag teljes egészében intenzív erdőgazdálkodás alatt álló, orográfiaját tekintve többnyire homogén terület, így a határok igen szorosan korrelálnak az erdőrészlet határokkal, ahogy az élőhelyek állapotát is a korábban elvégzett beavatkozások befolyásolták elsősorban. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekinthető, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

Egység	Á-NÉR élőhely	Jellemzők:
KE-1	L2a – Cseres tölgyesek, K1a – Gyertyános kocsányos tölgyesek, J4 – Fűz-nyár ártéri erdők, J5 - Égerligetek	A fellelhető honos fafajú erdei élőhelytípusok természetszerű és természetközeli állapotú állományai (NS 4). A területen minden gazdasági célú erdőgazdálkodási tevékenység kerülendő.
KE-2	L2a – Cseres tölgyesek, K1a – Gyertyános kocsányos tölgyesek, RC - Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők, P8 - Vágásterületek	Honos vagy legalább dominánsan honos faállományú gazdasági erdők, felismerhető természetes élőhelytípusok esetén is jelentős degradáltsággal (NS 3), vagy másodlagos élőhelytípusok. A természetesség természetkímélő gazdálkodás során könnyen javítható.
KE-3	RDa - Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők, RDb - Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos erdők	A tájidegen fafajok nagy részaránya miatt jelentősen átalakult, degradálódott állományok (NS 2-3). A vörös tölgygel elegyes erdők jellemzően kevésbé degradáltak. A tájidegen fafajok fokozatos cseréje kívánatos.
KE-4	S1 –Akácos ültetvények, S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők, S4 - Ültetett erdei- és feketefenyvesek	Monodomináns tájidegen ültetvények, erősen degradált, átalakult aljnövényzettel, gyomfajokkal, többnyire cserjeszint nélkül. A vörös tölgyes ültetvények még viszonylag kevésbé degradálódtak.
KE-5	OB x OF – Gyomos magaskórós üde nyiladékok	Széles feltáró utak mentén kialakult, jelentős gyepi vegetációval jellemzett élőhelyek, több nem tipikusan erdei ritka faj, köztük a rozsdás gyűszűvirág fő élettere.
KE-6	P2b - Galagonyás-kökényes száraz cserjések, RB – Őshonos fafajú pionír erdők, S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai	Honos és tájidegen fajokkal cserjésedett, visszaerdősülő széles nyiladékok vasútvonal mentén vagy feltáró útnál. Erősen gyomos, degradált állományok.
KE-7	T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	Intenzív szántóföld.

KE-1 – Természetszerű erdők

(a) Kezelési egység kódja

KE-1

(b) Kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a terület legmagasabb természeti értéket képviselő, jó állapotú erdeit foglalja magában. Ennek megfelelően nagyobb arányban a két jelölő élőhelytípus, a síkvidéki gyertyános tölgyesek és a cseres tölgyesek alkotják, de a Majstól délnyugatra elhelyezkedő erdőtömb vízfolyásai mentén kialakult fűz, nyár és égerliget élőhelyei is ide tartoznak.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

L2a – Cseres tölgyesek

K1a – Gyertyános kocsányos tölgyesek

J4 – Fűz-nyár ártéri erdők

J5 – Égerligetek

Natura 2000 élőhelyek:

91M0 Pannon cseres tölgyesek

91L0 Illír gyertyános tölgyesek (*Erythronio-Carpinion*)

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok alapja a folyamatos erdőborítás fenntartása illetve a honos faállomány megőrzése. A gazdálkodás során kiemelt figyelmet kell fordítani a kezelési egység inváziós fajoktól való megvédésére - ennek záloga a fentiekben említett folyamatos erdőborítás biztosítása is.

A jelen lévő érzékeny fajok megőrzése érdekében fontos a holt faanyag meglétének folyamatos biztosítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A vonatkozó erdőterv rendelet és körzeti erdőterv
- Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által a körzeti erdőterv készítése folyamatban van, elfogadása után várhatóan 2019.01.01.-től lesz hatályos.

b) Javasolt előírások

-
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.(E03)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).(E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.(E18)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 1. között végezhető. (E44).
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység esetében legfontosabb a mai napig fennmaradt jó természeti állapot megőrzése, melyhez alapvetően nem beavatkozás vagy fejlesztés szükséges, hanem a lehető leginkább zavartalan állapot fenntartása. Kisebb arányban előfordulhat, hogy inváziós fajokat vissza kell szorítani a területről.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőművelésre vonatkozó javaslat:

Az ideális állapot az állományok gazdasági hasznosításának felhagyása lenne. Amennyiben ez nem megoldható, a vágásfordulók minél hosszabb elnyújtása, majd természetes felújítás folyamatos erdőborítás biztosításával. Az erdő folyamatos borításának biztosítása mellett szükséges a honos, termőhelyazonos állomány megtartása. Ezzel párhuzamosan a vadlétszám drasztikus apasztása is elengedhetetlen. A mesterséges felújítás során csak származásazonos szaporítóanyag felhasználása elfogadható. Javasolható továbbá a még megmaradt természetszerű, jó állapotú állományok bekerítése és ezáltal a természetes folyamatokra alapozó erdőgazdálkodás gyakorlatának elindítása.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

Magas természeti értéket képviselő, regionálisan ritka élőhelytípusok. A terület erdei többnyire az intenzív gazdálkodás és a helytelen felújítási gyakorlat miatt erősen degradált állományok, ezek a legutolsó, még jó állapotban fennmaradt erdőrészek. Az elhalt fák élőhelyet nyújtanak sok korhadéklakó szervezetnek –így többek között a területen jelölőfajként ismert nagy szarvasbogárnak és fészkelőhelyet odúlakó madaraknak – többek között harkály-, és cinegefajoknak, csuszkának, örvös légykapónak. A ligeterdővel borított vizes terület a vöröshasú unka szaporodó- és élőhelye Mindezek miatt a zavartalanság biztosítása a leginkább megfelelő intézkedés.

KE-2 –Óshonos fafajú degradált erdők

(a) Kezelési egység kódja

KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása

Dominánsan honos fajokból álló erdőállományok, melyek az intenzív erdőgazdálkodás következtében jelentős degradáción mentek keresztül (Németh-Seregélyes féle természetesség: 3, esetleg 2). Jellemző állományaikra a szerkezeti homogenitás, az egykorú állományokban a cserjeszint szinte mindig hiányzik, a fiatalosokban a nagy borítás miatt a gyepszint is gyér. A gyepszintből hiányoznak az érzékeny fajok, jelentős a gyomok aránya. Gyakran figyelhető meg inváziós fertőzöttség, melynek két jellemző eleme a környező ültetvényekről terjedő akác és a legtöbb erdőtömbben jelen lévő bálványfa. Állományaik között vannak még felismerhető, de jelentősen degradált természetes élőhelytípusok (ez esetben jelölő élőhelyek) de többnyire jellegtelené vált ültetvények vagy tarvágások.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

- L2a – Cseres tölgyesek
- K1a – Gyertyános kocsányos tölgyesek
- RC - Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők
- P8 - Vágásterületek

Natura 2000 élőhelyek:

- 91M0 Pannon cseres tölgyesek
- 91L0 Illír gyertyános tölgyesek (*Erythronio-Carpinion*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok alapja a folyamatos erdőborítás biztosítása illetve a honos faállomány megőrzése, erősítése. A gazdálkodás során elsődleges a természetesség fokozása, a heterogén tér- és fajkompozíció kialakítása. Fokozott figyelmet kell fordítani a kezelési egység inváziós fajoktól való megszabadítására és az esetleges újabb fertőzések kiküszöbölésére.

Az idősebb regenerálódó állományokban fontos a holt faanyag meglétének folyamatos biztosítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok) Kötelező előírások és korlátozások

- A vonatkozó erdőterv rendelet és körzeti erdőterv
- Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által a körzeti erdőterv készítése folyamatban van, elfogadása után várhatóan 2019.01.01.-től lesz hatályos.

b) Javasolt előírások

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.(E03)
- Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.(E18)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26) *Megjegyzés: Az előhasználatok során fontos továbbá a cserjeszint legalább foltokban való visszahagyása, mely sok fajnak (énekesmadarak, rovarok, stb.) kizárólagos élőhelyet jelent.* Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység esetében legfontosabb a jó természeti állapot visszaállítása. Ennek érdekében inváziós fajokat vissza kell szorítani a területről, a homogén faállományokat fokozatosan megbontva kell heterogénizálni, illetve a termőhelyidegen állományokat is szükséges lecserélni. A regeneráció érdekében szükséges a vadlétszám drasztikus csökkentése.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőművelésre vonatkozó javaslat:

Elsődleges az állományok természetkímélő gazdálkodásának biztosítása. Az erdő folyamatos borításának biztosítása mellett szükséges a honos, termőhelyazonos állomány kialakítása majd megtartása. Mindeközben nagy figyelmet kell fordítani a jelenlévő inváziós fafajok visszaszorítására és az új fertőzések megelőzésére. A mesterséges felújítás során csak származásazonos szaporítóanyag felhasználása elfogadható. Mindezekkel párhuzamosan a vadlétszám drasztikus apasztása is elengedhetetlen.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A megritkult természetes erdei élőhelytípusok területét növelni szükséges, amely legkönnyebben ennek a kezelési egységnek a folyamatos fejlesztésével érhető el. A fejlesztés meghiúsulása esetén pedig igen fontos, hogy a további romlást megakadályozzuk, amelynek a bevezetésre kerülő természetkímélő módszerek lehetnek a biztosítékai. A kezelési egység erdei intenzív gazdálkodás és a helytelen felújítási gyakorlat miatt erősen degradált állományok, melyek természetességének javítása elsődleges a természetvédelmi célok megvalósítása érdekében.

KE-3 – Őshonos és idegenhonos fajok elegyes erdei

(a) Kezelési egység kódja

KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása

Dominánsan idegenhonos fafajokból álló erdőállományok, jelentősen degradált állapotban (Németh-Seregélyes féle természetesség: 2, esetleg 3). Jellemző állományaikra a szerkezeti homogenitás, az egykorú állományokban a cserjeszint szinte mindig hiányzik, a fiatalosokban a nagy borítás miatt a gyepszint is gyér. A gyepszintből hiányoznak az érzékeny fajok, jelentős a gyomok aránya. Gyakori, hogy az állományaikban telepített idegenhonos faj egyben inváziós is (akác), de emellett is gyakori az inváziós fertőzöttség, melynek másik jellemző eleme a legtöbb erdőtömbben jelen lévő bálványfa. Állományaik között a vörös tölgygel elegyes ültetvények a legkevésbé degradáltak, a legerősebb gyomosodást az akácok elegyesek mutatják, de a fekete diósok esetében is igen erősen átalakult a gyepszint.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

RDa - Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékterdők

RDb - Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos erdők

Natura 2000 jelölő élőhely:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok alapja a honos faállomány erősítése, dominanciájának kialakítása. A gazdálkodás során elsődleges a természetesség fokozása, a honos fajkompozíció kialakítása. Az átalakításokat célszerű a honos faegyedek lehető legnagyobb számú megtartása mellett végrehajtani, mivel a folyamatos borítás megelőzheti az újabb inváziókat és már a kezdetektől heterogén tér- és korszervezetet biztosít.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok) Kötelező előírások és korlátozások

- A vonatkozó erdőterv rendelet és körzeti erdőterv
- Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága a körzeti erdőterv készítése folyamatban van, elfogadása után várhatóan 2019.01.01.-től lesz hatályos.

b) Javasolt előírások

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökterdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.(E03)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.(E18)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes

eloszlásban. (E26) *Megjegyzés: Az előhasználatok során fontos továbbá az őshonos cserjeszint legalább foltokban való visszahagyása, mely sok fajnak (énekesmadarak, rovarok, stb.) kizárólagos élőhelyet jelent.*

- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30) Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység esetében legfontosabb az elfogadható természeti állapot visszaállítása. Ennek érdekében az inváziós fajokat vissza kell szorítani a területéről, állományait honos fafajokkal kell leváltani. A könnyebb regeneráció érdekében szükséges a vadlétszám csökkentése.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőművelésre vonatkozó javaslat:

Elsődleges a tájidegen faállományok honos állományokra történő lecserélése, ezért kerülni kell az idegenhonos fajokkal történő felújítást. A fafajcserék megkönnyítése érdekében a homogén idegenhonos részekben elfogadható a tarvágás is. A mesterséges felújítás során csak származásazonos szaporítóanyag felhasználása elfogadható. Mindezekkel párhuzamosan a vadlétszám drasztikus apasztása is elengedhetetlen. A még zömében őshonos foltokban a tájidegen faegyedek eltávolítása a nevelővágások során kívánatos. A tarvágásokat követő felújítások során őshonos fajkból álló erdőszegély kialakítása kívánatos, mely a legmagasabb biológiai értékkel bíró élőhelyek kialakulását teszi lehetővé a területen.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A megritkult természetes erdei élőhelytípusok területét növelni szükséges, ehhez elengedhetetlen az idegenhonos állományok lecserélése is – ami legkönnyebben a vegyes állományok átalakításával oldható meg. A kezelési egység erdei intenzív gazdálkodás és a helytelen felújítási gyakorlat miatt degradált állományok, melyek természetességének javítása elsődleges a természetvédelmi célok megvalósítása érdekében.

A leváltott idegenhonos állományok helyén idővel rekonstruálhatók a természetes társulások, melyek szinte mindegyike az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő élőhelytípus, kialakulásuk a Natura 2000 terület értékességét növeli.

KE-4 – Idegenhonos ültetvények

(a) Kezelési egység kódja

KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása

Idegenhonos, nem ritkán inváziós fafajokból álló erdőállományok, jelentősen degradált állapotban (Németh-Seregélyes féle természetesség: 1, esetleg 2). Jellemző állományaikra a szerkezeti homogenitás, az egykorú állományokban a cserjeszint szinte mindig hiányzik, a fiatalosokban a nagy borítás miatt a gyepszint is gyér. A gyepszintből hiányoznak az érzékeny fajok, jelentős a gyomok aránya. Gyakori, hogy az állományalkotó egyben inváziós is (akác), de a fekete diós és vörös tölgyes ültetvényekben is gyakori az inváziós fertőzöttség, melynek két jellemző eleme a környező ültetvényekről terjedő akác és a legtöbb erdőtümbben jelen lévő bálványfa. Állományaik között a vörös tölgyes ültetvények a legkevésbé degradáltak, a legerősebb gyomosodást az akácok mutatják, de a fekete diósok esetében is igen erősen átalakult a gyepszint.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

S1 –Akácós ültetvények

S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők

Ültetett erdei- és feketefenyvesek

Natura 2000 jelölő élőhely:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok alapja az idegenhonos faállomány cseréje. A gazdálkodás során elsődleges a természetes fajkompozíció kialakítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A vonatkozó erdőterv rendelet és körzeti erdőterv
- Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által a körzeti erdőterv készítése folyamatban van, elfogadása után várhatóan 2019.01.01.-től lesz hatályos..

b) Javasolt előírások

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.(E18)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység esetében legfontosabb az elfogadható természeti állapot visszaállítása. Ennek érdekében az inváziós fajokat el kell fokozatosan vissza kell szorítani a területről, állományait honos fajokkal kell leváltani. A könnyebb regeneráció érdekében szükséges a vadlétszám csökkentése.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőművelésre vonatkozó javaslat:

Elsődleges a tájidegen faállományok honos állományokra történő lecserélése, ezért kerülni kell az idegenhonos fajokkal való felújítást. A fafajcserék megkönnyítése érdekében a homogén idegenhonos részekben elfogadható a tarvágás is. Fenyő állományok felújítása során kerülni kell az akác használatát. A mesterséges felújítás során csak származásazonos szaporítóanyag felhasználása elfogadható. Mindezekkel párhuzamosan a vadlétszám drasztikus apasztása is elengedhetetlen. A még zömében őshonos foltokban a tájidegen faegyedek eltávolítása a nevelővágások során kívánatos. A tarvágásokat követő felújítások során őshonos fajokból álló erdőszegély kialakítása kívánatos, mely a legmagasabb biológiai értékkel bíró élőhelyek kialakulását teszi lehetővé a területen.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A megritkult természetes erdei élőhelytípusok területét növelni szükséges, ehhez elengedhetetlen az idegenhonos állományok lecserélése. A kezelési egység erdei intenzív gazdálkodás és a helytelen felújítási gyakorlat miatt erősen degradált állományok, melyek természetességének javítása elsődleges a természetvédelmi célok megvalósítása érdekében. A leváltott idegenhonos állományok helyén idővel rekonstruálhatók a természetes társulások, melyek szinte mindegyike az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő élőhelytípus, kialakulásuk a Natura 2000 terület értékességét növeli.

KE-5 – Gyepes nyiladékok

(a) Kezelési egység kódja

KE-t

(b) Kezelési egység meghatározása

Széles nyiladékok, amelyeken a kedvező fényviszonyok hatására és a viszonylag ritka zavarás mellett többé-kevésbé összefüggő másodlagos gyepek alakult ki. Általában erősen gyomos, zavarástűrő magaskórós fajokkal jellemzett gyepek, de igen fontos élőhelyei különböző lepkéknek és más ízeltlábúaknak, kistestű gerinceseknek, valamint fontos az azokat fogyasztó madaraknak is.

(c) Érintettség vizsgálata

A-NÉR élőhely: OB x OF – Gyomos magaskórós üde nyiladékok
Natura 2000 jelölő élőhely:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Közvetlenül kezelés alatt nem álló területek, az erdei közlekedési infrastruktúra részei. Az élőhely megőrzése érdekében fontos, hogy a talaj zavarását – talajrendező javítás - lehetőség szerint kerülni kell és szükséges a becserjésedést és túlzott gyomosodást megelőző kaszálás is.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

- A vonatkozó erdőterv rendelet és körzeti erdőterv
- Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által a körzeti erdőterv készítése folyamatban van, elfogadása után várhatóan 2019.01.01.-től lesz hatályos.

b) Javasolt előírások:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).(E08)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).(E13)
- Kiszántás nem megengedett.(Gy13)
- A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása. (GY25)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása. (GY26)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.(GY79)
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése. (GY105)
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03).

(f) Élőhelyrekonstrukciós javaslatok

Másdolagos élőhely, amely erdőterületen lévő gyeppként fokozza a változatosságot, így megőrzendő. Más szélesebb nyiladékok hasonló élőhellyé alakítása természetvédelmi szempontból kívánatos lenne, de az élőhelytípus a szukcesszió, gyomosodás, invázió féken tartásán kívül más kezelést nem igazán igényel. A nyiladékok a mára a tájból eltűnt pusztai tölgyeseknek megfelelő ökológiai viszonyokat teremtenek. Ennek modellezésére megfelelő, ha a széles nyiladékok szélein laza cserjeállományból álló szegély alakul, így váltakozóan árnyas és napos részek jönnek létre.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A nyiladékok betelepítése technológiailag sem indokolt, de a jelen lévő fokozottan védett rozsdás gyűszűvirág miatt sem elfogadható. A nyiladékok mentén az erdőrészek szélén őshonos fajokból álló erdőszegély kialakítása kívánatos, így a gyeppes nyiladékok fokozatosan

mehetnek át az erdőállományokba, mely magas biológiai értékű élőhelyek létrejöttét teszi lehetővé.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A területen ritka gyepes élőhelytípusként növeli a változatosságot, így fenntartása természetvédelmi szempontból indokolt. A fokozottan védett rozsdás gyűszűvirág erőteljes helyi populációjának termőhelye, amely szintén kihangsúlyozza szerepét.

KE-6 – Spontán erdősülő nyiladékok, mezsgyék

(a) Kezelési egység kódja

KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása

Vonalas létesítmények (út, vasút) mentén található mezsgyék, melyeken honos vagy idegenhonos fásszárúak állományai alakultak ki, jelentős záródással, a gyepszint átalakulását, eltűnését okozva.

(c) Érintettség vizsgálata

Á-NÉR élőhelyek:

P2b - Galagonyás-kökényes száraz cserjések

RB – Óshonos fafajú pionír erdők

S6 – Nem óshonos fafajok spontán állományai

Natura 2000 jelölő élőhely:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Közvetlen kezelés alatt nem álló mezsgye területek, részben a vasúti infrastruktúra puffterületei, részben pedig nem kihasznált erdészeti közlekedési utak. A fásszárú fajoktól történő megtisztításuk eredeti szerepüket úgy állíthatja vissza, hogy a természetvédelmi érdekek sem sérülnek, sőt előnyt élvezhetnek.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

c) Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységre kötelező előírások nincsenek a vasúti mezsgye esetében, az erdei közelítő utaknál a vonatkozó erdészeti szabályozás az irányadó.

d) Javasolt előírások::

- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.(GY02)
- Kiszántás nem megengedett.(Gy13)
- A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása. (GY25)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása. (GY26)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.(GY79)
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése. (GY105)

(f) Élőhelyrekonstrukciós javaslatok

Az inváziós fásszárúakkal érintett részeken a konkrét élőhely és a környező területek védelme érdekében is indokolt az idegenhonos fajok eltávolítása. A terület változatosságának növelése érdekében természetvédelmi szempontból pozitív hatású volna a széles, nyílt mezsgyék gyepként történő fenntartása.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

Területükön az erdőtelepítés nem javasolt, sőt a spontán kialakult fásszárú állományok visszaszorítása javasolt.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A területen ritka gyepes élőhelytípusok növelik a változatosságot, így rekonstrukciójuk természetvédelmi szempontból indokolt. A kialakuló gyepes ízeltlábúak és kisebb termetű gerincekes fontos élő és táplálkozó helyeivé válhatnak, valamint lehetőség adódik a rozsdás gyűszűvirág további szaporodására is.

KE-7 - Szántók

(a) Kezelési egység kódja

KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása

Intenzív szántók

(c) Érintettség vizsgálata

Á-NÉR élőhely:

T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
Natura 2000 jelölő élőhely:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ingatlanok megosztása művelés /élőhely szerinti határvonalakon (ha szántóként van bejegyezve a teljes ingatlan, de egy része Natura 2000 kijelöléssel érintett, nem szántó élőhely).

Fel kell hagyni a szántóként való művelést a Natura 2000 területen ott, ahol elszántás történt más élőhelyre és az élőhelynek megfelelő állapotot visszaállítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

e) Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységre kötelező előírások nincsenek

f) Javasolt előírások:

- Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése. (E06)
- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ14)
- Lejtőirányú művelés nem megengedett. (SZ50)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása. (SZ55)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése, őshonos fajokkal, támogatható. (SZ56).

(f) Élőhelyrekonstrukciós javaslatok

Természetvédelmi szempontból mindenképpen szükséges az illegálisan elszántott területek rehabilitációja a megszűnt élőhelytípus rekonstrukciója, melyben közeli termőhelyről gyűjtött magaszórást is célszerű alkalmazni a folyamat gyorsítása érdekében. Ennek során fontos a gyomosodás megakadályozása, ami rendszeres kezelést igényel.

A terület értékességét növeli a meglévő szántóterületek természetesen gyepé és erdővé alakítása, ezért ez ösztönzendő élőhelyfejlesztési irány.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

Erdőtelepítés honos, termőhelyazonos faállomány létrehozásával támogatandó. Az elérendő célállomány a környező termőhelyek élőhelytípusai alapján 91M0 - Pannon cseres-tölgyes lehet, amely a Natura 2000 jelölő élőhelyek közé sorolható.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A szántóföldi területek Natura 2000 területen a többi élőhely értékeinek megőrzését nehezíthetik, természetvédelmi funkciót nem töltenek be. Ezért amennyiben megszüntetésük, rehabilitációjuk nem lehetséges, kezelésük során a környezetet a lehető legkevesbé terhelő megoldásokra kell törekedni. Megelőzendő az erózió, tápanyag és vegyszerbemosódás, gyomosodás.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok kezelési egységenként kifejtésre kerültek. Általánosságban az idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása, a legfontosabb feladat mind a fás, mind a fátlan területeken. Emelett a degradált területek természetességének növelése, az élőhelykínálat változatosságának növelése kívánatos. A fás területeken hosszútávon a honos, termőhelyazonos fajösszetételű, folyamatos borítást biztosító módon művelt erdők kialakítása szolgálná a kijelölés céljait. Amennyiben a kezelési egységeknél leírt élőhelyrekonstrukciós javaslatok megvalósulnak a terület természetessége nagyban javulna a jelölőfajok, valamint további közösségi jelentőségű fajok számára is kielégítő minőségű élőhelyet kínálva, így további intézkedések megfogalmazását nem látjuk szükségesnek.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A nagy szarvasbogár számára jellemzően a KE-1 kezelési egység jelenlegi élőhelyi struktúrája és kezelési formája megfelelő, azonban az alkalmas élőhelyek site-on belüli kiterjedése a többi egység megfelelő kezelése – termőhelyazonos faállomány részarányának növelése, valamint az álló és fekvő holtfa állomány növekedése – az állomány helyzetét javíthatná.

A vöröshasú unka állománya részben a délkeleti tömbben fekvő patak menti vizes területen található, ennek a területnek jelenlegi állapota, a további bolygatás elkerülése elegendő lehet az állomány megtartásához, a Natura 2000 területen belül további állandó élőhelyek jelenleg nem állnak rendelkezésre, a nyiladékokban, kezelőutakon a keréknyomban összegyűlő nagyobb pocsolyák azonban időszakosan szintén élő- és szaporodóhelyet nyújtanak a faj számára. További ilyen, kisebb víztestek létrehozása a nyiladékokban, bővítené a faj számára elfoglalható élőhelykínálatot.

A rozsdás gyűszűvirág, mint a terület kiemelkedő fontosságú, fokozottan védett növényfaja nem a Natura 2000 jelölő élőhelyek valamelyikéhez köthető – bár ott is előfordul – hanem a KE-5 Gyepes nyiladékok kezelési egységhez. Ez az egység egyébként az ízeltlábú fauna számára is fontos, így a gyűszűvirág megőrzése mellett azok fajgazdagságára is jótékony hatás valószínűsíthető, amennyiben a nyiladékok megőrzése, megfelelő kezelése és az egység kezelésénél leírt, cserjés-szegélyes kialakítás megvalósul.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

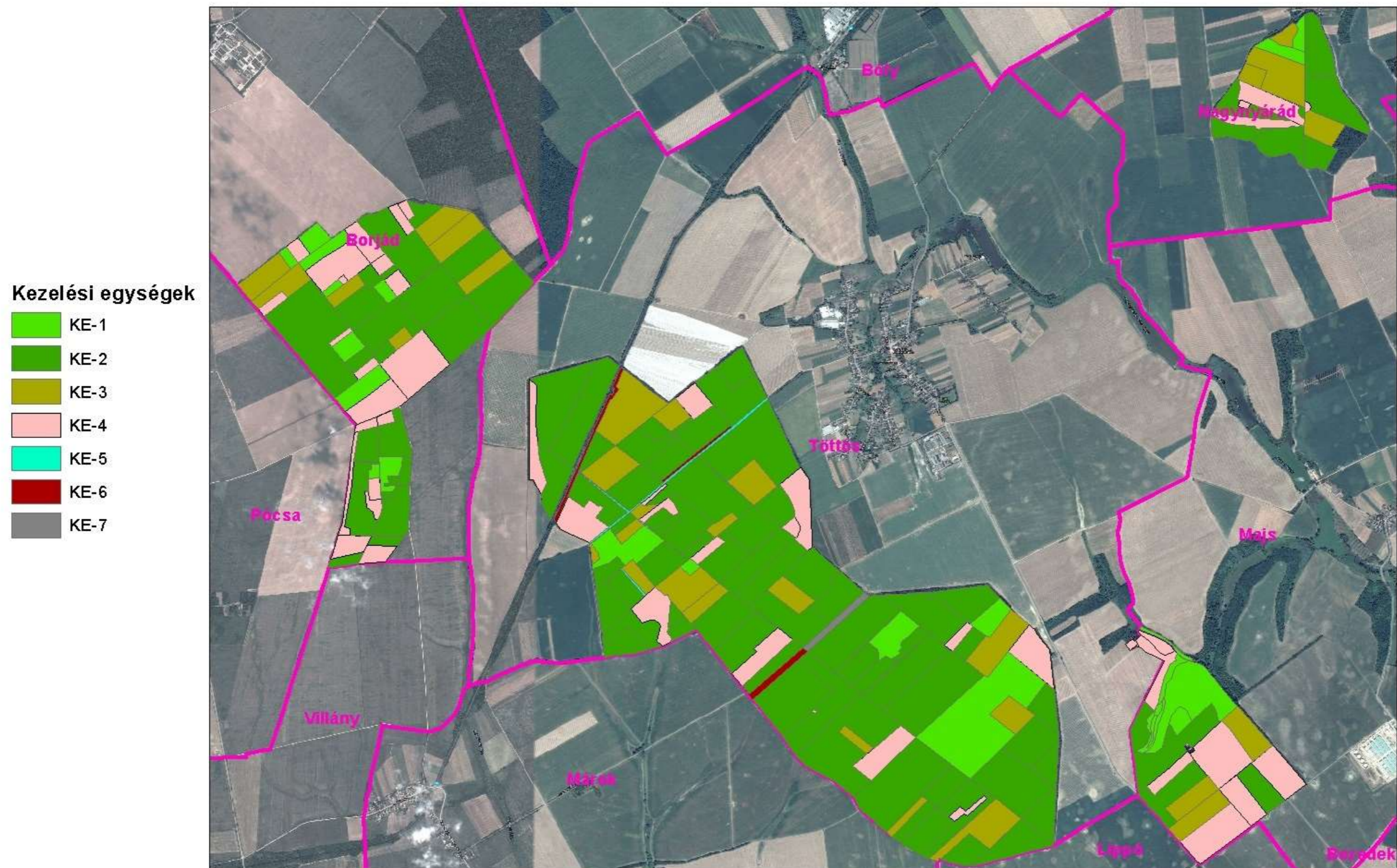
A természetszerű erdők alaposabb hosszú távú kutatásával további közösségi jelentőségű xilofág bogárfajok, a nyiladékokban, szegélyterületeken értékes lepkefajok kerülhetnek elő. Országos monitoring programra alkalmas élőhelyek sem a minőség, sem kiterjedés miatt nem találhatóak a területen. A helyi viszonyok nyomon követése a megvalósuló kezelések függvényében válhat szükségessé.

Mindenképpen fontos a fokozottan védett rozsdás gyűszűvirág állomány alakulásának folyamatos nyomon követése, melyre az NBmR módszerei megfelelőek.

A monitorozáshoz a NBmR monitorozási módszerei, protokolljai javasolhatók.

3.2.5. A Töttösi-erdők KTT kezelési egységeinek térképe

A HUDD20065 Töttösi-erdő KTT
kezelési egységeinek térképe
M 1:25 000

Alaptérkép: Google 2015
Készült: 2016

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A terület egyetlen védelmi jellegű besorolása a Natura 2000 KTT, így jogszabályok közül a természetes élőhelyek és vízfolyások, védett fajok tekintetében az 1996. évi LIII. törvény - a természet védelméről, illetve a Natura 2000 hálózatról szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet szabályozza a természetvédelem lehetőségeit.

A terület túlnyomó többsége, 98,8%-a magánterület, emellett elenyésző az állami és önkormányzati területek aránya. Ez mindenképpen fontos tényező a támogatások és pályázati források felhasználhatósága és azok elnyerhetősége szempontjából is. A magántulajdonosok számára az elérhető támogatások és pályázati források adminisztratív terhei is túlzottak, de az együttműködés is nehézkes a sok tulajdonosú területrészek együttes fejlesztésekor.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A területen elérhetőek az egységes területalapú támogatások és azon felül a mező- és erdőgazdálkodás során, a kötelező előírások miatt igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetések, illetve a környezet- és természetvédelmi célú, önkéntesen vállalt mező- és erdőgazdálkodási támogatások.

A Közös Agrárpolitika (KAP) I. pillére alapján elérhetőek a közvetlen támogatások, mint az alaptámogatás, melynek célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja, valamint az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés), melynek célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja.

Erdészeti támogatások

A Natura 2000 területekkel érintett, a MePAR-ban és az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére a magánkézben levő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól. (VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések)

Az erdőterületekre vonatkozóan erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe azon erdőgazdálkodóknak, akik önkéntes alapon, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. (VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések)

Támogatás igényelhető olyan beruházásokhoz, melyek célja a teljes erdőszerkezet átalakítás t elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozásával. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása. (VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások)

Igénybe vehető támogatás a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésére a meglévő genetikai változatosság fenntartására szolgáló tevékenységre. (például

erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényeinek létesítése)(VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése)

Mezőgazdasági támogatások

A szántó művelési ágú területeken Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül (pl. sövény, méhlegelő). (VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások)

Kompenzáció támogatás igényelhető Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatott gazdálkodás során a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezésére. (VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések)(A pályázatokról további információ a <https://www.palyazat.gov.hu/> oldalon található.)

A Natura 2000 területektől függetlenül, a fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára elérhető az egységes területalapú támogatás (SAPS), melynek mértékéről évente az ágazatért felelős miniszter dönt, miniszteri rendeletben.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Erdőgazdálkodás

A terület szinte teljes egészében erdő művelési ágú besorolásba tartozik. Ennek túlnyomó többsége magán tulajdon, elenyészően kicsi a közösségi és az állami tulajdon részaránya.

A meglévő támogatási formák a felmerülő igények megvalósításához csak akkor elégségesek, ha a fizetett kompenzáció vagy támogatás gazdaságilag valóban értékelhető támogatást jelent.

3.3.2. Pályázati források

Jelenleg a területen megvalósítás vagy tervezés alatt levő természetvédelmi célú pályázat nincsen.

A tervezési területen pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) projekt indítására vagy abban való részvételre lehetőség van. A sok tulajdonossal és jellemzően kisebb birtoktestekkel jellemezhető területen nehéz összehangolt programok megvalósítása, valamint a gazdálkodás során a legtöbb tulajdonos nem tartja elérendő célnak a természetesség növelését, de akár megőrzését sem. Szükséges lenne könnyebben, kisebb adminisztrációs terhek mellett elérhető, kisebb volumenű beavatkozásokhoz illeszkedő pályázati források megteremtése.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervkészítés során a következő kommunikációs eszközök kerültek alkalmazásra:

- **jegyzőkönyvezett terepbejárás** (önkormányzati hirdetmény illetve közvetlen megkeresés alapján az érintettek és érdeklődők Nemzeti Park Igazgatóság vezetése mellett megtekintik a területet és megismerik az alapvető értékeket, célokat, emellett egyeztetésre is lehetőség nyílik)
megvalósulása: a fórumot követő terepbejárás a megjelentek érdeklődésének hiányában elmaradt
- **falufórum** (részletes beszámoló a lakosság, az érintett gazdálkodók, és más érintettek számára a fenntartási terv készítésének addigi eredményeiről, véleménynyilvánítás biztosítása)
megvalósulása: Töttös önkormányzati helységében 2017.11.13. 10.00-tól, 5 fő részvételével, jelentős változtatási igény nem merült fel
- **önkormányzati közzététel**, (a fenntartási terv eredményeinek elérhetősége, a mind szélesebb körű ismertség, nyilvánosság és véleménynyilvánítás biztosítása);
megvalósulása: az érintett önkormányzatok hirdetésre használt helységeiben kifüggesztésre került 2017. 10. 30. (6 helyen)
- **érintettek tájékoztatása** levélben vagy e-mailban történő megkeresése.
megvalósulása: a 3.4.2. fejezet címzettjeit levélben, közvetlenül kereste meg a DDNPI 2017.10.25-én
- **weboldal fenntartása** aktuális információkkal és az elkészült anyagokkal
megvalósulása:a terv készítése során folyamatosan kerülnek fel az elkészülő anyagok a <http://ddnp.nemzetipark.gov.hu/natura-2000-fenntartasi-tervek> webcímre a megfelelő alfejezet alá, legkésőbb az egyeztetésre szóló meghívások kiküldéséig, hogy az érdeklődők onnan előzetesen letölthessék és így a fórumra tájékozottan érkezhessenek.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

címzett	érintettség	cím
Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Természetvédelmi Osztály	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7621 Pécs, Papnövelde u. 13- 15.
Dél-Dunántúli Igazgatóság	Vízügyi Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	Pécs, Köztársaság tér 7, 7623.
Baranya megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Bányászati Osztály	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7623 Pécs, József A. u. 5.
Baranya megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7634 Pécs, Kodó dűlő 1. baranya-nti@nebih.gov.hu
Baranya megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7633 Pécs, Lázár Vilmos u. 12.
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Baranya megyei Igazgatósága	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7632 Pécs, Siklósi út 38.
Pécsi Körzet Falugazdász Iroda	falugazdász	7623 Pécs, Rákóczi u. 30.
Borjád	önkormányzat	7756 Borjád, Deák Ferenc utca 30.
Majs	önkormányzat	7783 Majs, Kossuth Lajos utca 199
Márok	önkormányzat	7774 Márok, Kossuth Lajos utca 73.
Nagynyárád	önkormányzat	7784 Nagynyárád, Kossuth Lajos utca 46
Pócsa	önkormányzat	7756 Pócsa, Petőfi Sándor utca 58.

Töttös	önkormányzat	7755 Töttös, Hunyadi utca 6.
magántulajdonos	gazdálkodóTöttös	
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya megyei Helyi Csoport	érintett helyi civil szervezet	7622, Pécs, Siklói út 12.

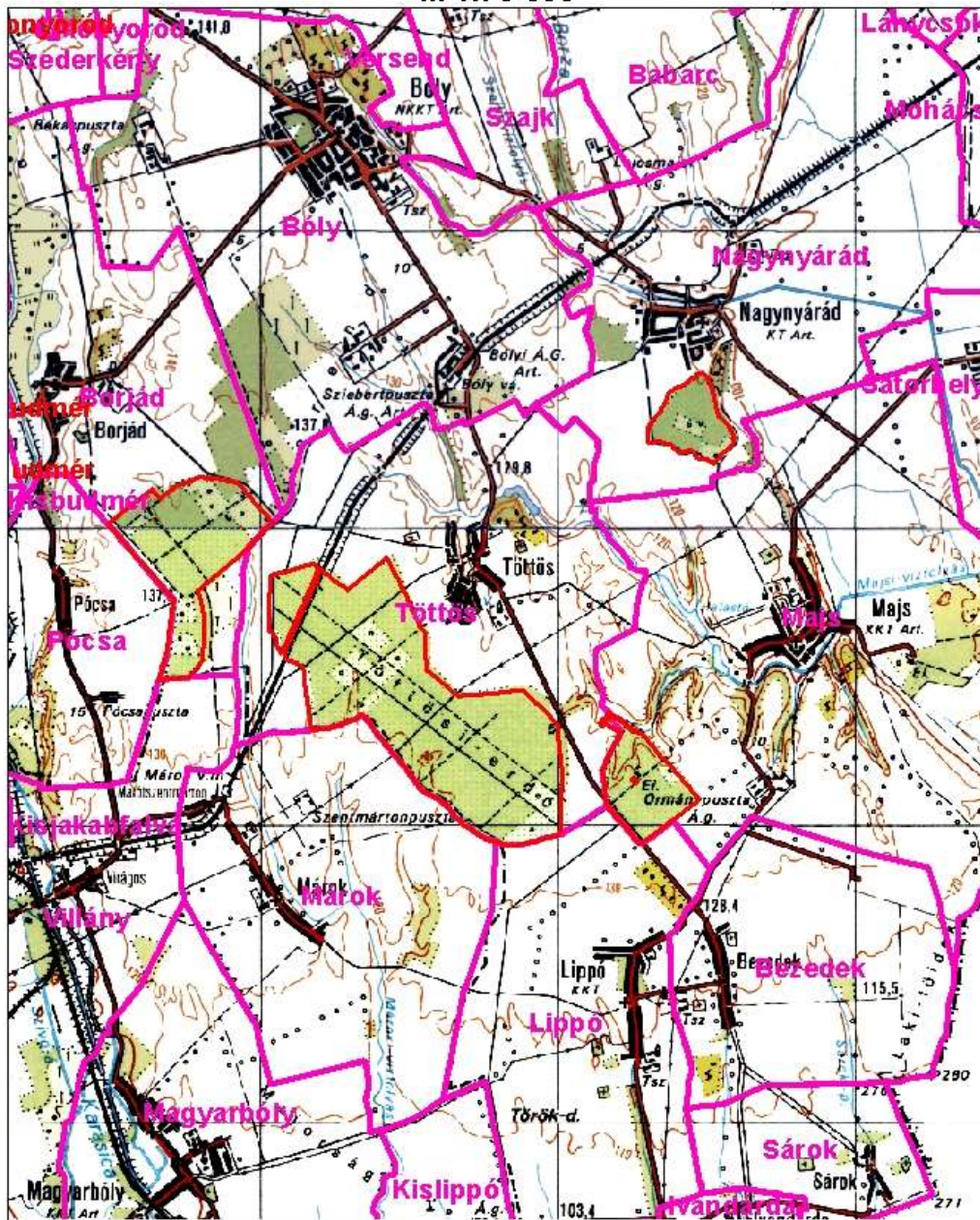
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett?	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan?
Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezet- és Természetvédelmi Osztály	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	nem			
Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	levélben	1.7.6. bekezdés pontosítására tett javaslatot	igen	1.7.6. bekezdés pontosításával. (jogszabályhely és részvízgyűjtő megjelölése)
Baranya megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Bányászati Osztály	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	levélben	egyetértőleg	Nem volt észrevétele	
Baranya megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	szóban	egyetértőleg		
Baranya megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	gazdálkodásra vonatkozó javaslatokat fogalmazott meg	kisebb módosításokat javasolt	igen	a Kezelési egységek erdészeti kezelésre vonatkozó javaslataiban, történt módosítások, valamint a megalapozó munkarészben történt pontosítások (1.2.1 és 1.3.3.2 fejezet) formájában:

Térképek

Áttekintő térkép

A HUDD20065 Töttösi-erdő KTT
átnézetű térképe
M 1:75 000

Jelmagyarázat

- Natura 2000 kijelölt terület
- Közigazgatási határok

Az alaptérkép: EOVTOP topográfiai térkép M 1:100 000

A HUDD20065 Töttösi-erdő KTT
élőhelyterképe 1
M 1:15 000

Alaptérkép: Google úrfelvétel, 2015
Készült: 2016

A HUDD20065 Töttösi-erdő KTT
élőhelytérképe 2
M 1:15 000

Alaptérkép: Google űrfelvétel, 2015
Készült: 2016

420 210 0 420 Meters

**A HUDD20065 Töttösi-erdő KTT
élőhelytérképe 3
M 1:15 000**

**JELMAGYARÁZAT
élőhelytípusok**

- J4 - Fűz-nyár ártéri erdők (91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők(*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- J5 - Égerligetek (Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők(*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- K1a - Gyertyános-kocsányos tölgyesek (Illir gyertyános-tölgyesek(*Erythronion-Carpinion*))
- L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek (Pannon cseres-tölgyesek)
- OB x OF - Jellegtelen üde gyepek magaskórós gyomokkal
- P2b x RB - Fiatal pionír cserjés erdők
- P8 - Vágásterületek
- RB x S6 - Honos és tájidegen fajok elegyes spontán erdei
- RC - Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
- RDa - Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők
- RDb - Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- S1 - Akác ültetvények
- S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
- S3 x S4 - Tájidegen lombos és fenyő fajok elegyes ültetvénye
- S4 - Ültetett erdei- és feketefenyvesek
- T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

N
Alaptérkép: Google űrfelvétel, 2015
Készült: 2016

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUDD20065 Töttösi-erdő különleges természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUDD20065 Töttösi-erdő Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, a földművelésügyi miniszter meghívásából, jóváhagyta:

Döröcz András

környezetügyért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2018. április 11.